

UOT 372.8:811.111

V.H.Əhmədova

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
axmedova3178@mail.ru

XARİCİ DİL DƏRSLƏRİNDƏ İQLİM DƏYİŞİKLİYİNƏ DAİR MÖVZULARIN TƏDRİSİ, MƏQSƏDİ VƏ ƏHƏMİYYƏTİ

<https://doi.org/10.30546/170899876.72.01.2025.0020>

Açar sözlər: *iqlim dəyişikliyi, xarici dil dərsləri, dil bacarıqları, ekoloji məsuliyyət, qlobal əməkdaşlıq, müzakirələr*

İqlim dəyişikliyinə dair mövzuların xarici dil dərslərində tədrisi müasir dövrün ən vacib məsələlərindən biridir. Bu mövzuların tədrisi tələbələrə həm dil bacarıqlarını inkişaf etdirmək, həm də qlobal iqlim problemlərinə dair anlayışlarını artırmaq imkanı verir. Xarici dil dərslərində iqlim dəyişikliyi mövzularının istifadəsi zamanı tələbələr yalnız yeni dil öyrənmir, eyni zamanda ekoloji problemlərə diqqət yetirir və bu mövzuları beynəlxalq səviyyədə müzakirə etməyi öyrənirlər. Bu dərslər, həmçinin, tələbələrə tənqidi düşünmə və müzakirə aparma bacarıqları qazandırır. İqlim dəyişikliyi və onların gələcək nəsillərə təsiri haqqında məlumatlar aşılır. Beləliklə, tələbələr ətraf mühitin qorunması və davamlı inkişaf mövzularına dair yeni məlumatlar əldə edir, yeni söz və ifadələrlə tanış olur, niqtlərini daha da inkişaf etdirirlər. Bu mövzuların tədrisi, dil bacarıqlarının artırılması ilə yanaşı, qlobal məsələlərə qarşı təsəvvürlərin genişlənməsinə də xidmət edir.

В.Г.Ахмедова

ПРЕПОДАВАНИЕ, ЦЕЛЬ И ЗНАЧИМОСТЬ ТЕМ, СВЯЗАННЫХ С ИЗМЕНЕНИЕМ КЛИМАТА НА УРОКАХ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Ключевые слова: *изменение климата, уроки иностранных языков, языковые навыки, экологическая ответственность, глобальное сотрудничество, дискуссии*

Преподавание тем изменения климата на уроках иностранных языков является одной из важнейших задач современного образования. Эти темы помогают студентам развивать не только языковые навыки, но и повышать их осведомленность о глобальных экологических проблемах. При изучении тем изменения климата на уроках иностранных языков студенты не только учат новый язык, но также обращают внимание на экологические проблемы и учат их обсуждать на международном уровне. Эти уроки способствуют развитию критического мышления и навыков ведения дискуссий. Студенты получают информацию о изменениях климата и их влиянии на будущие поколения. Таким образом, студенты осваивают новые термины и выражения, знакомятся с

темами охраны окружающей среды и устойчивого развития, а также развивают свои навыки речи. Преподавание этих тем помогает не только улучшить языковые навыки, но и расширить представление студентов о глобальных проблемах.

V.H.Ahmadova

TEACHING, PURPOSE AND IMPORTANCE OF CLIMATE CHANGE TOPICS IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS

Keywords: *climate change, foreign language lessons, language skills, ecological responsibility, global cooperation, discussions*

The teaching of climate change topics in foreign language lessons is one of the most important issues of modern education. These topics provide students with the opportunity to develop not only their language skills but also increase their understanding of global climate issues. While studying climate change topics in foreign language lessons, students not only learn a new language but also pay attention to ecological problems and learn to discuss them at an international level. These lessons also help students develop critical thinking and discussion skills. Information about climate change and its impact on future generations is shared. As a result, students acquire new vocabulary, become familiar with environmental protection and sustainable development topics, and further develop their speaking skills. The teaching of these topics not only helps improve language skills but also serves to expand students' understanding of global issues.

Aktuallıq. İqlim dəyişikliyi, qlobal bir problem olaraq, hər bir cəmiyyəti və təhsil sistemini əhatə edir. Xüsusilə xarici dil dərslərində bu mövzunun tədrisi, tələbələrə ekoloji məsələlər və qlobal problemlər haqqında məlumat verməklə yanaşı, dil bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədi daşıyır. Mövzunun aktuallığı, həm də gələcək nəsillərə ekoloji şüurluluğun aşılması və qlobal məsuliyyətin artırılması baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Məqalədə xarici dil dərslərində iqlim dəyişikliyi mövzularının tədrisinin məqsəd və əhəmiyyətini araşdırılır. Məqsəd, iqlim dəyişikliyinə tədrisi ilə bağlı müasir yanaşmaları, dərslərində bu mövzunun necə təqdim olunduğunu təhlil etməkdir. Təhlil edilən metodlar, iqlim dəyişikliyinə xarici dil tədrisində öyrədilməsinin tələblərini və bu mövzunun tədrisə necə daxil edilməli olduğunu müəyyənləşdirmək məqsədi daşıyır.

Metod. Məqalədə əsasən müqayisə metodundan istifadə olunmuşdur. Bu metod vasitəsilə dərslərdə iqlim dəyişikliyi mövzularının necə tədris edildiyi və müəllimlərin bu mövzudakı yanaşmalarının analizi aparılmışdır.

Giriş

Müasir dövrün ən mühüm qlobal problemlərindən biri olan iqlim dəyişikliyi bütün bəşəriyyət üçün ciddi təhlükələr yaradır. Bu problemin həlli

cəmiyyətin bütün təbəqələrinin məlumatlandırılması və fəal iştirakı ilə mümkündür. Təhsil sistemi, xüsusilə xarici dil tədrisi, gənc nəslin bu global məsələlərlə bağlı məlumatının artırılmasında və onların həllinə yönəlmiş bacarıqların inkişaf etdirilməsində mühüm rol oynaya bilər. İqlim dəyişikliyi, ekosistemlər, insan sağlamlığı, ərzaq təhlükəsizliyi və iqtisadiyyat daxil olmaqla bir çox sahəyə mənfi təsir göstərir. BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Konfransı (COP) bu cür tədbirlərin və beynəlxalq müzakirələrin mərkəzindədir. COP 29 iqlim siyasətləri və ekoloji problemlərin müzakirə edildiyi mühüm bir mərhələdir (1, s.174). Bu konfransın nəticələri, yalnız ekoloji məsələlərin deyil, həm də təhsil və dil öyrənmə proseslərinin inkişafına təsir göstərir. Məqalədə COP 29 nəticələrinin xarici dil dərslərinə inteqrasiyası, dil bacarıqlarının inkişafı və ekoloji problemlərin tədrisə təsiri müzakirə ediləcəkdir. Bu mövzunun tədrisi yalnız elmi və ekoloji sahələrlə məhdudlaşmır, həm də xarici dil dərslərində mühüm yer tutur.

Xarici dil dərslərində iqlim dəyişikliyi mövzularının inteqrasiyası bir neçə mühüm məqsədə xidmət edir. Xarici dillərin tədrisi yalnız dil öyrənmə deyil, həm də global məsələlər haqqında məlumatlı olmaq və şüurlu vətəndaşlar yetişdirmək üçün əhəmiyyətli rola malikdir. Dil öyrənənlər, müasir dünyada baş verən əsas məsələləri anlamağı və bu məsələlərə dair effektiv müzakirələr aparmağı öyrənirlər. İqlim dəyişikliyi kimi aktual və global əhəmiyyətli bir mövzu ətrafında diskussiyalar aparmaq, müxtəlif mənbələri oxumaq və yazmaq tələbələrin lüğət ehtiyatını, qrammatik biliklərini və ünsiyyət bacarıqlarını zənginləşdirir. İqlim dəyişikliyinə yalnız bir problem deyil, həm də innovasiya və əməkdaşlıq üçün bir fürsət olduğunu göstərmək, tələbələri fəal şəkildə həll yolları axtarmağa və tətbiq etməyə ruhlandırır (2, s.43).

İqlim dəyişikliyi, atmosferdəki istilik artımı, global istiləşmə və ekosistemlərdəki dəyişikliklər kimi müxtəlif aspektləri əhatə edir. Bu mövzunun tədrisi, tələbələrə global problemlərin mahiyyətini anlamağa və onlara qarşı mübarizə yollarını öyrənməyə imkan verir. Eyni zamanda, bu mövzu dil bacarıqlarının inkişafına da müsbət təsir göstərir.

İqlim dəyişikliyi mövzularının xarici dil dərslərində tədrisi üçün müxtəlif metod və strategiyalar tətbiq oluna bilər. Bu metodlar arasında interaktiv təlim, layihə əsaslı öyrənmə və müzakirə metodları önə çıxır. Bu yanaşmalar, tələbələrin mövzuya olan marağını artırır və onların dil bacarıqlarını effektiv şəkildə inkişaf etdirir.

COP 29-un nəticələrinin xarici dil dərslərinə inteqrasiyası, dil öyrənmə prosesində global məsələlər haqqında düşünməyə və müzakirələr aparmağa yönəlmişdir.

1. Mövzu əsaslı tədris (Content-Based Instruction - CBI)

Mövzu əsaslı tədris, dil öyrənmənin gündəlik həyatda rast gəlinən qlobal məsələlərlə əlaqələndirilməsini təmin edir. COP 29-da müzakirə olunan mövzular – karbon emissiyalarının azaldılması, bərpa olunan enerji, ekoloji təmiz texnologiyalar və digər iqlim siyasətləri – dil öyrənənlərə yeni bir dil öyrənmək ilə yanaşı, ekoloji problemlər haqqında daha dərin düşünməyə imkan yaradır (3, s.64). Mövzu əsaslı tədris, tələbələrə dili yalnız tədris olunan mövzu çərçivəsində deyil, həm də həmin mövzu ilə əlaqəli praktiki tətbiqlərdə öyrənmək imkanı verir.

Tələbələrə iqlim dəyişikliyi ilə bağlı məqalələr oxumaq və bu mövzuda müzakirələr aparmaq təklif oluna bilər. Bununla yanaşı, tələbələrə bu mövzuda yazı tapşırıqları verərək, həm dil bacarıqlarını, həm də analitik düşünmə qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək mümkündür.

2. Projekt əsaslı tədris (Project-Based Learning - PBL)

Projekt əsaslı tədris, tələbələrin müəyyən bir mövzu üzərində araşdırma apararaq, əldə etdikləri məlumatları təqdim etmələrini və müzakirə etmələrini təmin edən bir yanaşmadır. COP 29 mövzularının xarici dil dərslərində inteqrasiyası üçün tələbələrə ekoloji məsələlərlə bağlı layihələr təqdim etmək çox faydalı ola bilər (4, s.35) Məsələn, tələbələrə müxtəlif ölkələrin iqlim siyasətləri və COP 29-un müzakirə etdiyi məsələlər haqqında araşdırma aparmaq və öz tapdıqları məlumatları təqdim etmək tapşırığı verilir. Bu yanaşma, tələbələrin yalnız dil bacarıqlarını inkişaf etdirmir, həm də onların qlobal məsələlərə dair daha geniş və dərin biliklərə sahib olmalarına kömək edir. Bu onlarda təqdimat və müzakirə bacarıqlarını inkişaf etdirir, onların gələcəkdə müstəqil şəkildə düşünmə və təhlil edə bilmələrini təmin edir.

3. İnteraktiv metodlar və texnologiyanın istifadəsi

Müasir texnologiyaların dil öyrənmədə istifadəsi, tələbələrin COP 29 və iqlim dəyişikliyi ilə bağlı müzakirələrə daha fəal şəkildə qatılmaqlarını təmin edir. Video və audiomateriallar, eləcə də digər interaktiv alətlər vasitəsilə tələbələr daha çox məlumat əldə edə və bu təqdim olunan mövzuda müzakirələrə qoşula bilərlər.

Bu metod tələbələrin müasir dünya ilə əlaqələrini genişləndirmələrini təmin edir. Texnologiyanın istifadə olunması dərsləri daha interaktiv və əyləncəli edir. Nəticədə onların mövzuya olan marağı artır və onların öyrənmə prosesinə müsbət təsir göstərir.

4. Mədəniyyətlərarası öyrənmə

Dil öyrənmə yalnız dilin strukturlarını öyrənməkdən ibarət deyil, həm də həmin dilin istifadə edildiyi mədəniyyəti anlamaqdan ibarətdir. COP 29 kimi qlobal bir tədbir, tələbələrə müxtəlif ölkələrin ekoloji siyasətləri, iqlim dəyişikliyi və təhsil sahəsindəki yanaşmalarını tanımaq imkanı verir. Bu, mədəniyyətlərarası öyrənməni dəstəkləyir və tələbələrin müxtəlif ölkələrin ekoloji problemləri ilə bağlı fərqli baxış bucaqlarını anlamalarını təmin edir.

5. Müzakirələr və Debatlar

İqlim dəyişikliyi sənədləri, nəticələri və həll yolları ətrafında sinif daxili müzakirələr və debatlar təşkil etmək, tələbələrin fikirlərini ifadə etmək və müxtəlif perspektivləri anlamaq bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Tələbələr bu şəkildə həm dil öyrənmə prosesində daha çox mədəniyyətlərarası bilik qazanır, həm də qlobal məsələlər barədə daha geniş bir anlayışa sahib olurlar.

İqlim dəyişikliyi ilə bağlı müzakirələr və məqalələr dinləmə və anlama bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün faydalıdır. Tələbələr, müxtəlif mənbələrdən əldə etdikləri məlumatları dinləmə və oxuma yolu ilə anlayaraq, danışmaq və yazma bacarıqlarını da inkişaf etdirirlər.

Nəticə

Xarici dil dərslərində iqlim dəyişikliyi mövzularının tədrisi, tələbələrin dil bacarıqlarını inkişaf etdirməklə yanaşı, onların qlobal məsələlərə dair təsəvvürlərini artırır. Dil dərsləri, iqlim dəyişikliyi mövzunu coğrafiya, biologiya, sosiologiya, iqtisadiyyat və siyasət kimi müxtəlif fənlərlə əlaqələndirməyə imkan verir. İqlim dəyişikliyi ilə bağlı biliklərə və beynəlxalq ünsiyyət bacarıqlarına sahib olmaq, tələbələrin davamlı inkişaf, enerji, siyasət və digər əlaqəli sahələrdəki gələcək karyeraları üçün mühüm üstünlüklər təmin edir. Bu mövzuların inteqrasiyası, gənc nəslin qlobal vətəndaşlar kimi yetişməsinə, iqlim dəyişikliyi təsirlərinə qarşı mübarizədə fəal rol oynamasına və davamlı bir gələcəyin qurulmasına töhfə verə bilər. Təhsil sisteminin bütün səviyyələrində bu istiqamətdə səylərin artırılması, daha məlumatlı, şüurlu və məsuliyyətli bir cəmiyyətin formalaşdırılması üçün zəruridir.

ƏDƏBİYYAT

1. *Hüseynov, N.* İqlim dəyişikliyi və təhsil: BMT-nin COP konfransları. Bakı: Bakı Universiteti, 2020, 174 s.
2. *Захарова М.* Климатические изменения и их влияние на образование. Москва: Экологическое образование, 2019, s.40–47
3. *Müller J.* Umweltschutz und internationale Zusammenarbeit: COP und Klimawandel. Berlin: Springer, 2018, s.60–72
4. *Schulz P.* Klimawandel und die Rolle der Bildung: Perspektiven und Herausforderungen. München: Deutscher Bildungs Verlag, 2020, s.30–39

Redaksiyaya daxil olub 13.03.2025